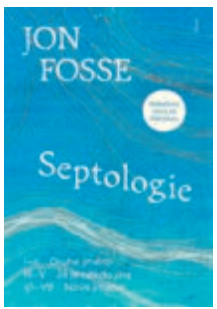
Vnitřní monolog zbožného malíře

KNIŽNÍ TIP Terezy Zavadilové

Norskému nobelistovi Jonovi Fosse (*1959) vyšel český překlad jeho vrcholného románu *Septologie*. Hluboce věřící hrdina – dost možná autobiografický – v něm uprostřed adventu řeší i to, jak by býval dopadl, kdyby nepřestal pít.

Bezmála 800stránkový svazek se nese v meditativním rytmu a zaslouží si proto specifické čtenářovo naladění – rozhodně si ho snadno nevezmete k vodě na deku nebo před spaním do postele. Stárnoucí vdovec, malíř Asle, se v průběhu zvláštně vyprávěného, neustále obměňovaného a jakoby „koktavého“ děje zaměřuje na svůj právě vznikající obraz se dvěma čarami, jejichž průnik vyvolává nezvyklý odstín. „Když jsem chodil na Akademii, říkali nám, že člověk nikdy nemá malovat černou, poněvadž to není barva, říkali, jenže bez černé, ano, jak bych asi dokázal namalovat své obrazy bez černé? Kdepak, to nechápu, vždyť v temnotě přebývá Bůh, ano Bůh je temnota (…) a ta září.“ Podobné „eckhartovské“ motivy se průběžně vracejí.

Umělec cestuje časem vpřed a vzad, vzpomíná na svou milovanou manželku Ales, modlí se, a – děsně by si při tom všem dal panáka, aby zmírnil třas. Téma alkoholismu a abstinence je ostatně autobiografické – i sám Fosse, konvertita ke katolictví, se potýkal se závislostí. Příznačné je, že Hospodu tituluje velkým písmenem, jako jakýsi falešný chrám, který zdánlivě dodává životu smysl.

Vypravěč nás provede rozvleklými úvahami o modlitbě růžence i názory na úlohu křtu v životě člověka či filozofuje o tom, zda lze spolehlivě věřit Krédu nebo o neuchopitelném paradoxu souladu svobodné vůle člověka a Boží všemohoucnosti. A řeší i tak vážné dilema, jako umění (život) versus pití (smrt): kým by se totiž býval stal, kdyby s alkoholismem nepřestal? Tato děsivá možnost se vrací v představě Asleho „dvojníka“ v paralelní verzi jeho životního příběhu – a zároveň se zhmotňuje ve skutečném příteli, který právě teď potřebuje pomoct.

Septologie je ve Fosseho tvorbě přelomová. Vymyká se svým až neúnosným rozsahem, protože pro norského tvůrce jsou typické spíše kratší novely (vydané česky v nakl. Pistorius & Olšanská), aktovky nebo básně, ale zejména je žánrovým experimentem. Nordistka Karolína Stehlíková v doslovu upozorňuje, že příběh je v případě tohoto románu vlastně nepodstatný, protože se zde Fosse zvláště soustředí na jazyk – „nepřerušovaný tok cyklicky se vracejících a postupně obměňovaných vět“. Dlouhá souvětí jsou sice složena z holých vět, ale možné významy se přesto ze stránek valí jako o překot. Přitom čtenáři dodávají neobyčejný klid. „A dokonce i teď, uprostřed dne, panuje jen polosvětlo nebo pološero, nebo jak to vlastně nazývat, říkám si, a vidím, že obraz září, ano, jako by dokonce i v pološeru skoro z celého obrazu vycházelo světlo, je to nepochopitelné a právě v tu chvíli pochopím, že jsem těmi dvěma čarami něčeho dosáhl, opravdu jsem namaloval dobrý obraz.“

Jon Fosse: Septologie (Host 2026)